

dinanda I., vsled česar odpade v bodoče tudi dotični dvorni veliki praznik, to je 28. junij.

Nas tovariš Engelbert Gangl, c. kr. učitelj na opuščeni prapravnici c. kr. državne realke v Idriji, je pridružen v službovanje pripravnici za srednje šole na Proseku.

Glasbena Matica. Čisti dohodek zadnjih štirih dobrodelnih koncertov je znašal 4600 K. Dohodek cerkvenega koncerta v znesku 1600 K pripade »soškemu skladu« c. in kr. 5. armade; dohodki treh »Soščinih« koncertov v znesku 3000 K pa se izročijo našim goriškim beguncem. Doslej je Glasbena Matica izvršila 16 dobrodelnih koncertov tekom vojne. Njih čisti dohodki, izročeni plemenitim domoljubnim namenom vojne oskrbe, znašajo doslej 13 tisoč 856 kron.

Usposobljenostne preizkušnje za obče ljudske in meščanske šole v pomladanskem terminu 1917 se prično na c. kr. učiteljsku v Ljubljani v petek, dne 13. aprila ob 8. uri. Pravilno opremljene prošnje za pripust k usposobljenosti preizkušnji je po šolskem vodstvu predložiti pravočasno c. kr. okrajnemu šolskemu svetu, da bodo najpozneje do 4. aprila v rokah izpraševalne komisije.

Regulacija učiteljskih plač. Vsled iniciative deželnega glavarja so dobile učiteljsko v kratkem ugodne plače potom regulacije, ki je sedaj v delu. To pa, žal, ne bo na Kranjskem, ampak na Zgorinjem Avstrijskem.

Avdijske pri cesarju. Njegovo Veličanstvo je odredilo, da za časa trajanja vojne ne bo več dovoljevalo avdijske v svrhu predstavljanja ali za zahvale za podeljena odlikovanja in imenovanja. — Avdijske pri vladarju ostanejo omejene le na sprejeme službenega značaja. Eventualne zahvale bo sporočala vladarju kabinetna pisarna.

Vzdrževalnina za svoje v vojake poklicanih zvišana. Vlada namerava v najkrajšem času zvišati vzdrževalnino poprečno za 20 odstotkov. Meseca januarja t. l. je bilo izplačanih 170.000.000 K vzdrževalnine. Od začetka vojske do meseca februarja 1917 je bilo izplačane vzdrževalnine čez tri milijarde kron. Če se vzdrževalnina zviša za 20 odstotkov, znaša ta povisek na leto 340 milijonov kron.

Zopet en korak k nemškemu državnemu jeziku. Trgovinsko ministrstvo je bilo zaskrbljeno vsem nemškimi trgovskimi zbornicam, da se morajo pri dopisovanju s centralnimi uradi posluževati nemščine kot uradnega jezika teh uradov. Praška, plzenjska in budjeveška trgovska zbornica so se pritožile proti temu ukazu na državno sodišče. Dne 22. februarja se je vršila javna razprava. Senatu je predsedoval dr. Grabmayr, poročevalac je bil dr. Pattai, zastopnik trgovskega ministrstva dr. Löwenfeld-Rus, pritožbo sta zastopala dr. Hotowitz in dr. Schauer. Zastopnik pritožbe dr. Schauer je izjavil, da je dr. Spitzmüller ravno v času vojne, ko bi moralo veljati načelo »Quia non movere« odpravil desetletja staro prakso. Navedel je dalje mnogo naredb upravnega sodišča, iz katerih izhaja, da imajo trgovske zbornice legitimacijo do pritožbe v jezikovnih vprašanjih, dočim jim trgovinsko ministrstvo zdaj odreka legitimacijo za pritožbo drž. zakonov. Če bi smelo ministrstvo naročiti trgovskim zbornicam, v katerem jeziku morajo poročati, potem bi jim smelo tudi ukazovati, kako morajo stvarno poročati. Vladni zastopnik ni navedel ne enega zakona, ki določa izključno veljavo nemščine v državnih uradih. Ukaz dr. Spitzmüllerja je prvi korak za uvedbo državne nemščine. Nemške stranke kličejo že dolgo po njej, a tudi nemški politiki so spoznali, da se nemški državni jezik ne da uvesti s kakim ministrskim ukazom, nego le potom zakona. Dne 26. februarja t. l. je državno sodišče razglasilo razsodbo. **Pritožba se zavrne.** V utemeljevanju je rečeno: Formelni ugovori so brez pomena. V meritornem oziru je poudariti, da je odločba v tem slučaju odvisna od vprašanja, če je v členu 19. drž. osnovnega zakona utemeljena ustavna pravica zbornice, občevati s centralnimi mesti v jeziku, ki ga sama izvoli in če je opravičeno se pritožiti proti naročilu trgovskega ministrstva. Državno sodišče je od svojega obstanka opetovano odločilo, da državni in avtonomni organi iz člena 19. drž. osn. zakona ne morejo izvajati pravice do pritožbe proti odločbam njim predpostavljanih oblasti glede službenega poslovanja.

Katoliški kongres v Curihu. V sredi meseca februarja se je zbralo v Curihu nekaj katoliških poslancev in veljakov iz Nemčije, Avstrije, Švice in iz nekaterih drugih nevtalnih držav. Slovence je zastopal deželni glavar kranjski dr. Ivan Sušteršič, Madžare pa bivši žid, poslanec baron Filip Orosdy. Posvetovali so se o

zadevah, ki so skupne vsem katoličanom. Sestanka v Curihu so se udeležili tudi nekateri voditelji krščanske socialne stranke v Avstriji, ki so pa doma združeni z liberalnim nemškim »Nationalverbandom« v svrhu zatiranja in na stenopritiskanja slovanskih narodov v Avstriji. Tem zastopnikom je posvetila mariborska »Straža« v 17. št. z dne 26. februarja 1917 članek »Katoliška solidarnost«, kjer jim po pravici predbaciva, da so zapustili svoje krščansko stališče in opustili katoliško misel združivši se z nemškimi nacionalci. »Ti možje,« pravi »Straža«, »so v švicarskem mestu motrili katoliško solidarnost iz evropske perspektive. Če jim je kaj do tega, da sklepajo, ki so jih storili, ali katerim so pritrtili, ne ostanejo samo na švicarskem mednarodnem papirju, temveč se o pravem času udeležijo, jih morajo predvsem postaviti pod avstrijsko perspektivo. Kar naj velja za narode v Evropi, ki so ločeni po državnih mejah, se mora najprvo oživtoriti med narodi, ki jih spaja ista državna vez. Ne vemo, ali so ti možje, vrnivši se iz Švice, nemške zahteve, ki so jih krščanski socialci v zvezi z nemškimi nacionalci predložili vladi, premotrili z vidika katoliške solidarnosti. Če so, so morali na prvi pogled spoznati, kako neskladne so te zahteve z duhom katoliške solidarnosti. Nič ni krščanskemu duhu bolj tujega, kakor kratenje pravic enega naroda v dobiček društva ali cele vrste ljudstev, da se povisa samo eno privilegirano ljudstvo. Pred Bogom so vsi narodi enakopravni. To je krščansko načelo. To načelo so zapustili krščanski socialci, ko so se pridružili nemškonalionalnemu programu, ki zahteva spremembo avstrijske ustave, odpravo § 19 osnovnih zakonov, nemški državni jezik itd. S tem so krščanski socialci zapustili svojo tradicijo iz sloveče dobe prvih let krščanske socialne stranke, pustili v nemar katoliška načela o krščanski pravičnosti in enakopravnosti in se vdirali pohlepnosti nemškega Nationalverbanda.« Tako »Straža«. Vsakdo mora priznati, kako huda a resnična so ta predbacivanja. Zato nam ne gre v glavo, kako je mogoče stopati v stik s tako breznačelno stranko?!

Razgled.

— **Deželni šolski svet za Šlezijo** je odredil, da se vpelje v vseh srednjih šolah v Bielici poljščina kot obvezni predmet.

— **Nemška šola v Belgradu.** V Belgradu so otvorili s 1. marcem javno tri-razredno nemško ljudsko šolo, namenjeno srbskim otrokom. Za avstro-ogrsko otroke obstoja že vojaška nemška šola.

— **Za trgovske šole** se potegujejo Hrvatje v Dalmaciji. Nemci imajo 8 trgovskih akademij, Čehi 6, Poljaki 2, Italijani 3, Hrvatje pa niti ene trgovske šole. Profesor Gučić je v »Smotri« obširno razložil potrebo trgovskih šol za Dalmacijo.

— **Kaznovani filozofi.** Privatni docent na vseučilišču v Bonnu dr. Nerwey je imel pred kratkim pred samimi akademiki predavanje o krščanskih verskih naukih. Klerikalni listi so ga zaradi tega predavanja ostro prijeli, sedaj pa javlja »Kölnische Volkszeitung«, da je vojaška oblast zahtevala odstranitev tega učitelja in da ga je poslala kot priprostega vojaka na zapadno fronto.

— **Kako si mislijo Angleži razdelitev Avstrije.** Prejšnji dunajski dopisnik londonskih »Times« — Steed — je v januarjski »Edinburgh Review«, kakor poroča »Reichspost«, Avstrijo razdelil tako-le: Zahodno Galicijo dobi Poljska, Rusija pa vzhodno rusinsko Galicijo in severno-vzhodno Ogrsko, kjer so tudi Rusini. — Češka, Moravska in severnozahodna slovaška Ogrska bodi samostojna ali vsaj avtonomna država, morda v zvezi s Poljsko. Sedmograško in rumunske ogrske in bakovinske kraje dobi Rumunija. Jugoslovanske dežele naj se združijo s Srbijo. Madžari obdržijo ogrsko nižino in jih je treba osvoboditi njihove plemiške oligarhije. Italijane naj dobi Italija. Avstrijski Nemci pa naj se, če hočejo, s Habsburžani zvežejo z Nemčijo. Steed pravi, da pa je več pomislekov proti temu programu. Sicer je padel ozir na starega cesarja, toda rimsko katoličanstvo hoče biti zastopano v vladarjem prve vrste. Tudi bi bilo ugovarjati, da se Nemčija poveča, toda ta bi izgubila Poznanjsko, Alzacijo, morda tudi Šlezijo in pa politično-vojaški uply na obstanek Avstrije. Nemški Avstrijci bi bili celo protitež proti Prusom, ki bi v zveznem svetu imeli manj besede. Zato je uničenje Avstrije del bistvenega vojnega cilja: uničenje pruskega militarizma. Entente ne sme zadržati nobena simpatija do »ljubkih Avstrijcev« pred uničenjem dvojne monarhije, da zavaru-

jejo Evropo. Jugoslovanska država mora obsegati Srbijo, Crnogoro, Bosno, Hercegovino, Hrvatsko, Slavonijo, Dalmacijo, in slovanske dele Istre, Kranjske in Štajerske. Samo tako je mogoče Nemčiji zapreti pot na vzhod. Cerkevno vprašanje je treba skrbno premisliti, ker so katoličani boje ovir od strani pravoslavnihi. V interesu narodnostnega načela se mora Italija odpovedati na predalekosežno »strategično« mejo, ker bi sicer to smeli zahtevati tudi Nemčija in Belgija. Meja ima obsegati Trst, zahodno polovico Istre s Puljem in istrske otoke. Glede dalmatinskih Italijanov pa bi se morali sporazumeti Italija in jugoslovanska država v smislu Bosellijske izjave in članka belgrajskega profesorja Markoviča v ženevski »La Serbie«. Kakor se vidi, ta Anglež ni preveč naklonjen niti Avstriji niti — Italiji.

— **Skupni urad za prehrano.** Na cesarjevo iniciativo je bil ustanovljen poseben odbor za prehrano kot organ za orientiranje in posredovanje v zadevah prehrane med vojaškimi in civilnimi oblastmi. Odbor je pod neposredno dispozicijo cesarja, ima svoj sedež na Dunaju in so v njem zastopniki vseh centralnih mest, ki imajo opraviti s prehrano. Načelnik odbora je generalni major Otokar pl. Landwehr. Odbor je začel poslovati dne 5. marca.

— **Iz c. kr. urada za ljudsko prehrano.** Uradno nam javljajo: Ena najvažnejših odredb, ki jo je urad za ljudsko prehrano ukrenil v zadnjem času, je uvedba transportnih potrdil za aprovizijske predmete, ki jim gre prednost pri prevajanju. Po težkočah pri dovažanju krompirja vsled mraza se je po tej poti iskala od pomoč. Ugodni sprejem te odredbe in splošno zahtevanje po taki prednosti dokazujeta, da je pravo pogodilo. Žal, da prevelika gorečnost ljudi za prevažanje blaga čisto prepreda zaželjeni uspeh. — Tisti nagon ljudi, da raje kar hitro beže na najvišje mesto, zavaja mnoge, da se obrača direktno do urada za ljudsko prehrano radi gori omenjenega potrdila. Ne glede na to, da obilica s težko odgovornostjo spojenega dela tega urada dopuščala malo časa, za to se take prošnje kopičijo z vsakim dnevom za prevažanje krompirja na Dunaj. Urad za ljudsko prehrano pa more take prošnje pošiljati najprej podrejenim oblastim v nadaljnje izvajanje, kar pomenja nepotrebno in nezaželeno zavlačevanje. Po naredbah, ki so se izdale namestništvu na Dunaju, v Brnu, v Krakovem in Opavi, imajo rečena potrdila izdajati izključno le politične okrajne oblasti. Le na Češkem jih izdaja podružnica vojno žitnega prometnega urada. — Povsod pa je urad za ljudsko prehrano naložil političnim oblastim, naj pri izdajanju potrdil gredo čim izdatneje na roko in naj se izogibljajo dolgih poizvedovanj.

Književnost.

»Slovan.« 1. zvezek petnajstega letnika »Slovana« je izšel. Spremembe v Hribarjevi tiskarni in težkoče, ki jih nalaga sedanja doba pri dobivanju klišejev, so povzročile zakasnitev. Zato pa je vtis, ki ga napravljajo prenovljeni »Slovan« zelo ugoden. Slikar Maksim Gaspari je poskrbel za ovitek s krasno risbo, ki govori: s trujem je pomešan venec današnje slovenske literature. Fr. Golarjeva pesem »Jutro vstaja« je umotvor prve vrste. Koljcov, Kette in Murn bi jo mogli uvrstiti med najboljše svoje! Poezija pomladanskega jutra na polju že dolgo ni bila lepše naslikana. Fr. Miščinskega humoristična kmetiška povest »Gospodična Mici« najde pač same hvaležne čitatelje. Pisatelj zajema iz življenja in aktov toli spretno, da mu raste humoreska brez najmanjše prisiljenosti v široko razpredeno moderno socialno študijo. Dr. A. Žigon pričinja za »Bridko zgodbo iz Fran Levstikovega življenja«, novo velezanimivo poglavje: dobo Levstikovega politikovanja in politične kritike. Iv. Cankarjevo »Blago iz Dunaja« in M. Pugljev »Naprejšta črtici, stilistično duhoviti igračici bridkega zrna. Dr. Ivo Sorli pričinja psihološko novelo »Dogodek« iz načetega zakonskega življenja slovenskega profesorja, motrenega s stališča zveste in poštene služkinje Barbike, Fr. Govekar pa slika v »Volkodlaku« široko zasnovani noveli začetek zakonske tragedije med advokatom in njegovo ženo, dvema psihičnima kontrastoma iz naše družbe. Obe živalni noveli sta moderni, elegantno pisani sliki iz sodobnosti. Dr. Fran Ilesič objavlja v članku »S. Gregorčič in njegova učenka« nov prispevek k pesnikovi biografiji, dopise gospej Mar. Skrinjarjevi v Trstu. Ivan Albreht je priobčil nekaj kratkih, a resničnih, globokih ter po obliki dovršenih pesnitev. Tudi »Listek« je

raznovrsten in zanimiv. Zlasti dr. Žigonov člančič o Levstikovem delu za Prešerna leta 1870. obeta nova razkritja. V Govekarjevem simpatičnem nekrologu o Fr. Levcu je priobčena, doslej neznana slika iz dobe, ko je bil pokojnik urednik »Lj. Zvona«. Končno prinaša »Slovan« še dve umetniški prilogi — reprodukciji izvirnih slik: S. Magoliča »Zimsko občutje na bojišču« ter M. Gasparija zares originalno in čisto narodno občuteno humorja polno sliko »Deseti brat«. »Slovan« stane na leto 12 K, na pol leta 6 K ter se naroča pri Drag. Hribarjevi tiskarni v Ljubljani. V prihodnje izideta 2. in 3. številka kot skupni zvezek z osmimi polami ter mnogimi slikami. Dandanes, ko je literarna slovenska produkcija omejena skoro izključno na »Lj. Zvon« in na »Slovana«, bi ne smelo biti narodne zavedne slovenske družine brez teh dveh naših mesečnikov. Priporočajmo ju! Naročajte ju! Podpirajte slovensko slovstvo! — Prva številka »Slovana« se je razposlala dose-danjim in novim naročnikom. Da se dose-danja zamuda dohiti, izideta 2. in 3. številka v skupnem zvezku v drugi polovici tega meseca. Ta obširen zvezek bo obsegal obilo beletrije in bo imel sledeče umetniške priloge: Maksim Gaspari: Cvetna nedelja (butare) in Velika noč; Tratinik; Berači in J. Manes: Student. Prvi dve sliki bodeta v krasnem trobarvnem tisku, slednji dve v enobarvnem izvršeni. Prva štev. »Slovana« je pošla in ker se je oglašilo še mnogo novih naročnikov, izide še enkrat v ponatisu. Prosimo nujno vse, ki se še mislijo naročiti na »Slovana«, da se naj naroče takoj, da se določi število drugega natisa 1. številke. »Slovan« stane na leto 12 K, za pol leta 6 K. Upravništvo »Slovana« v Ljubljani, Frančiškanska ulica 10./1.

»Ljubljanski Zvon« ima v svoji februarjski številki sledečo vsebino: Anton Novačan: Oče Mrak. Fran Albreht: Sebi v album. Alojz Kraigher: Mlada ljubezen. Dr. Jož. Glonar: Govor ob desetletnici Gregorčičeve smrti. Ivan Cankar: »To so pa rože!« Ivan Cankar: Tisto vprašanje. Fran Albreht. Vrt blaženih. Anatole France: Novoletno darilo gospodični Doucin-ki. Oton Zupančič: Goriškim izgnancem. Ivan Albreht: Senca. Dr. Ivo Sorli: Iz prakse. V. B.: V Silvestrovi noči. Stanko Svetina: Moje pomladi. Dr. Franc Derganc: Henrik Bergson. Listek. Publikacije Leonove družbe za leto 1916. Anton Debeljak: Dr. Mihael Opeka: Rimski verzi. — Dr. Jož. A. Glonar: Meško Ksaver: Dve sliki. — Dr. Simon Dolar: Aleš Ušeničnik: Knjiga o življenju. — Fran Erjavec: Pedagoški letopis za leto 1915. XV. zvezek. — I. C.: Zastonjkarji. — Ker je prva številka »Lj. Zvona« pošla, se ponatisne. Novi naročniki, ki so naročino že plačali, prejmejo najprej drugo številko, prvo pa kakor hitro bo natis gotov. Ob enem naznanja uprava, da bo tretja številka posлана le še onim, ki so naročino poravnali.

»Popotnik«, pedagoški in znanstven list ima v 1. številki XXXVIII. letnika to-le vsebino: 1. Čitateljem ob novem letu. 2. Regina Gobec: Moderna šola in učitelj. 3. I. Pobljšan: Stolica slovenskega jezika v Ljubljani. 4. Dr. Ivan Lah: Pater Hippolit in njegov »Orbis pictus«. (Dalje.) 5. Iz šolskega dela: Analiza šolskih spisovnic. — Matematično zemljepisje v ljudski šoli. (Dalje.) 6. Slovstvo: Slovenska šolska Matica v Ljubljani. — Ocene. — Književne novice. 7. Razgled: Kultura. — Šolstvo. — To in ono.

Dr. Štebingerjev nekrolog pokojnega Franca Levca v »Carnioli« je izšel v posebni knjižici, ki obsega 21 strani in je okrašena z 2 slikama blagega pokojnika. Knjižica bo dobro došla vsakemu, ki se peča z našim slovstvom. Prav posebno jo priporočamo učiteljskim in srednješolski mladini sploh. Saj ne prinaša samo suhih podatkov iz Levčevega bogatega življenja, temveč nam podaja pregled naše najnovejše književnosti.

Carniola prinaša v letošnjem 4. zvezku, 18 strani obsežen, prav vestno sestavljen nekrolog št. dvornega svetnika Franca Levca, ki ga je častnemu članu »Muzejskega društva za Kranjsko« v spomin napisal prof. dr. J. Štebinger. Gospod prof. I. Grafenauer je pa napisal v isti številki nekrolog št. dvornega svetnika Frančiška Huba d. a. — **Carniola** izhaja štirikrat na leto. Člani »Muzejskega društva« plačajo letnih 6 K in dobivajo »Carniolo« brezplačno. Šolam »Carniolo« prav toplo priporočamo.

»Slovenska abeceda za ženska ročna dela.« Knjižice so pošle in je izšla nova izdaja. Ker pa je mnogo dražji papir, delo in poština, zato je naravno, da bodo brošurice dražje. Cena je 30 vin. Dobro je, da so knjižice sploh izšle, ker je samo ena oseba še v tiskarni, ki se razume na to delo. Prosim pa sl. šolska vodstva in